

SCI-CONF.COM.UA

ACTUAL TRENDS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH

**PROCEEDINGS OF X INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MAY 9-11, 2021**

**MUNICH
2021**

ОБґРУНТУВАННЯ СПЕЦИФІКИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Цюпак Ірина Миколаївна,

к.пед.н., доцентка кафедри

педагогіки та психології

дошкільної та початкової освіти

Мороз Валентина Олексіївна

вихователька, студентка 4 курсу спеціальності

012 Дошкільна освіта,

Херсонський державний університет

м. Херсон, Україна

Вступ. Новий етап розвитку суспільства тісно пов'язаний з розвитком моральних цінностей, працьовитості, творчості, економічних понять і норм. Кожна людина, незалежно від вибраної сфери діяльності, повинна мати базові економічні уявлення, які дозволять їй упевнено почувати себе в процесі своєї життєдіяльності. Важливого значення у з'ясуванні сутності феномену економічного виховання надано у наукових працях Іванчук С., Бонзарєвої Н., Фаловської І. У дослідженнях Іванчук С., Бонзарєва Н., Фаловська І., Бортнюк Т., Дудник Н., Фера С. розкрито погляди на зміст економічної компетентності дитини старшого дошкільного віку. Розуміння особливостей формування економічних знань у дітей дошкільного віку представлено у дослідженнях Ярити І., Богдан Т., Найдьон Н., Черешнюк О., Сало Л. В., Манжелій Н., у яких розкрито форми, методи та засоби економічного виховання дошкільників. Незважаючи на певну теоретико-методичну розробленість проблеми дослідження, вважаємо що пошук оптимальних форм, засобів, методів тощо, реалізації формування економічних знань у дітей дошкільного віку не втрачає своєї актуальності в сучасних прогресивних соціальних умовах.

Мета роботи – представити результати дослідження з теми кваліфікаційної роботи «Формування економічних знань у дітей дошкільного віку».

Матеріали і методи. Важливою умовою реалізації якісної освіти є правильна організація освітнього процесу, складовою частиною якого є економічне виховання, завдяки якому дитині ще з раннього віку розкривається навколишній їй предметний світ, як світ духовних і матеріальних цінностей, як частина загальнолюдської культури. Сучасна економічна ситуація сама вказує на об'єктивну необхідність формування елементів економічних уявлень у дітей дошкільного віку.

У науково-педагогічній літературі поняття «економічне виховання» розглядається з різних точок зору науковцями Ярито І., Іванчук С., Бонзарєвою Н. В умовах закладу дошкільної освіти визначення економічного виховання ускладнене в міру наявної освітньої мети, що заснована на підготовці дитини до дорослого життя. Дана умова доводить потребу з'ясування такого поняття, як «економічна освіта». Своє, не менш вагоме визначення поняттю «економічна освіта» надають Ярито І., Фаловська І., Бортна Т., як підтвердження, є слова Дудник Н, у яких вказано, що «елементи початкової економічної освіти дітей в умовах сьогодення слід розглядати як мікрофактор їхньої соціалізації, що має значний вплив на становлення особистості дитини, формує її ставлення до матеріальних і духовних цінностей суспільства». Безумовно, як зазначено Богдан Т., Найдьон Н. «процес економічної соціалізації ширший порівняно з процесом економічного виховання». Отже, зазначене у наукових дослідженнях є свідченням того, що економічне виховання дітей дошкільного віку є складовою економічної освіти та передбачає формування певного обсягу знань дітей, що реалізується під час ознайомлення з суспільним довкіллям.

У дослідженні Іванчук С., Бонзарєвої Н. проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблеми економічного виховання й з'ясовано, що «зміст економічного виховання дошкільників є досить складним та багатоаспектним». Фаловська І., Бортнюк Т. під час обґрунтування методики формування економічних компетенцій дітей дошкільного віку зазначено, що «процес розвитку економічної грамотності дітей дошкільного віку розглядається як педагогічно обґрунтована, послідовна і безперервна форма

навчання, в ході якої діти опановують сукупністю взаємопов'язаних економічних знань, навичок і відносин». На думку авторів «кінцевим результатом економічної освіти дітей є формування у них економічної компетенції»

Робота з економічного виховання здійснюється за допомогою різноманітних форм формування знань. Застосування різних форм дає можливість педагогові продемонструвати свою творчу роботу, свою неординарність, і в той же момент, зробити процес економічного пізнання доступним, захоплюючим. У Базовому компоненті дошкільної освіти, як було зазначено у п.п. 1.2., передбачена освітнім напрямком з економічної освіти, лише уточнюємо, що соціально-фінансова грамотність з проявами соціальної компетентності й навичками фінансової грамотності «формується у предметно-практичній, предметно-ігровій, ігровій з правилами (дидактичні ігри), комунікативній, господарсько-побутовій, пізнавальній діяльності дитини».

Результати й обговорення. У дослідження економічного виховання дітей дошкільного віку Ярити І., Богдан Т., Найдьон Н., Черешнюк О., Сало Л., Манжелій Н. проаналізовано різноманіття форм, які є запорукою організації ефективної освітньої роботи з дітьми дошкільного віку з формування економічних знань. Узагальнимо погляди науковців щодо доцільності форм та зазначено їх: заняття, екскурсії, дидактичні ігри, сюжетно-рольові ігри, творчі завдання й ситуації, читання художніх творів та бесіда за їх змістом. Мотивація й активізація пізнавальної діяльності дітей, підвищення емоційної активності до економічних знань можлива шляхом застосування різних традиційних і нетрадиційних форм, прийомів і методів з урахуванням психологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку. Як відомо з педагогічної літератури, методи виховання - це конкретні шляхи впливу на свідомість, почуття, поведінку дітей для вирішення педагогічних завдань у спільній діяльності (спілкуванні) з вихователем. Найпоширенішим класифікатором методів є той, який підрозділяє їх за джерелами передачі змісту знань, до них належать: словесні, практичні й наочні методи. Враховуючи той факт, що

провідною діяльністю дітей дошкільного віку є гра, а вона може мати навчальний характер пропонуємо використовувати її як активний метод формування економічних знань. Серед активних пізнавальних ігор пропонуємо: ігри-подорожі, ігри-змагання, ігри-презентації, ігри-стратегії, бесіди, екскурсії, економічні вікторини.

Використання ігрових і соціо-ігрових технологій допоможе вихователю зробити процес формування знань про економіку найбільш зрозумілим для дітей. Пропонуємо починати з сюжетно-рольових ігор, заснованих на життєвому досвіді дітей та з опорою на знання отримані під час ознайомлення з соціальним довкіллям. Так, граючи в сюжетно-рольову гру «Професії», діти зможуть поглибити знання про зміст праці, про специфіку професій необхідних для життя, під час відтворення трудових процесів дорослих і одночасно отримати знання про економіку. Наприклад, у іграх «Хлібозавод», «Ательє», «Рекламне агентство», «Пункт обміну валюти», «Будівництво будинку», «Вантажоперевезення», «Нова пошта», «Супермаркет», «Аптека», «Лікарня» та інші, можуть бути створені найбільш сприятливі умови для розвитку у дітей інтересу до економічних знань. У дошкільників в ігровій діяльності формуються уявлення про культуру ділових відносин, уточнюються й розширюються знання про одяг, взуття, зачіску ділової людини, стиль спілкування та діалогічне мовлення.

Ще одним, не менш практичним видом гри є сюжетно-дидактична, у якій можливе моделювання реальних життєвих ситуацій: операції купівлі-продажу, виробництво й збут готової продукції й ін. Вбачаємо таке поєднання освітньо-ігрової й реальної діяльності як найбільш ефективно у формуванні економічних знань та більш доступне засвоєння дошкільниками складних економічних знань. Використання дидактичних ігор «Ким працювати я піду?», «Обмін», «Сімейний бюджет», «У родині зарплата», «Мої покупки», «Підбери вітрини магазинів», «Що із чого виготовлене», «Багатство рідного краю», «Маршрути товарів», «Кредит» та ін. сприятиме уточненню й закріпленню уявлень дітей про світ економічних явищ, термінів, дошкільним зможе отримати нові

компетенції, уміння й навички.

Ще однією продуктивною формою пізнавальної діяльності є освітня діяльність у формі ігрових ситуацій. У безперервній освітній діяльності, яка має інтегрований характер, можна формувати економічну свідомість дошкільника під час реалізації завдань з формування математичних уявлень дітей старшого дошкільного віку. Наприклад, під час вивчення теми розподілу цілого на частини (закріплення вміння ділити круг й квадрат на рівні частини, порівнювати їх і називати), з дітьми можна розглянути статтю витрат і доходів сімейного бюджету (покупка / заробітна плата), витрати й доходи на виробництво (матеріал, оплата праці / прибуток), витрати й доходи малого бізнесу (товар, оплата праці / прибуток)тощо. На прикладі цілого круга, діти побачать, що таке ціла частина місячного доходу.

При вивченні нових тем і при закріпленні старих доречним також є використання елементів теорії рішення винахідницьких завдань (ТРВЗ). Дошкільники у пошуковій роботі зможуть визначити різні потреби людини, тварин, рослин, використовуючи морфологічні таблиці, фантастичні гіпотези, навчатися доводити свою точку зору, ґрунтуючись і на особистому досвіді, отриманому в дослідницької діяльності.

Щодо закріпленні отриманих знань пропонуємо використовувати практичні заняття. Прикладом може бути закріпленні вивченого про рекламу, так діти можуть спробувати себе у ролі рекламодавця та розробити рекламу обраного товару, підкреслюючи їх привабливий зовнішній вигляд, багатофункціональність, переваги. Креативність у такій роботі можна проявляти пропонуючи дітям придумати рекламу для речей які вже були у вживанні, що мають не дуже привабливий вид, придумати рекламу про те, як по-іншому можна використовувати ці речі в житті. Для розвитку креативного мислення, діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку, розвиток вміння міркувати пропонуємо використовувати інтерактивний метод, як: «За й проти», «Що можна робити...?», у ході такої роботи пропонується вирішувати проблему із двох боків: за й проти або усвідомити поліфункціональні

властивості запропонованих предметів. Наприклад, «Уявіть, як ще можна використовувати олівець?»).

Сучасні освітні технології, такі як інформаційно-комунікативні технології й метод проектів теж можливі у використанні, так у досвіді роботи щодо «розвитку елементарної математичної компетентності та початкових економічних знань дошкільників засобами інформаційно-комунікативних технологій» представлено Авдалян Т.

Отже, використання різних видів ігрової діяльності допоможе створити образно-ігрове середовище сприятливе для розвитку пізнавальних здібностей дитини. У процесі спеціально організованої ігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку сформуються важливі особистісні якості як уміння чесно грати, змагатися, радіти успіхам інших, достойно програвати, збагатити словник «економічною» термінологією, одержати навичку мовленнєвого спілкування, почуття власної гідності, відповідальності, прагнення доводити справа до кінця, здоровий інтерес до грошей, усвідомлення правил їх чесного отримання.

Визначена специфіка формування економічних знань у дітей старшого дошкільного віку ґрунтується на інтегрованому підході формування знань і умінь у поєднанні з вирішенням освітніх завдань ознайомлення з суспільним довкіллям, формуванням елементарних математичних знань, розвиток діалогічного мовлення та збагачення словникового запасу дітей старшого дошкільного віку. У дослідженні представлено рекомендації щодо створення предметно-розвивального середовища для формування економічних знань дітей. Лише зазначимо, що розвивальне середовище в групі повинне будуватися з урахуванням сучасних тенденцій в економічному розвитку країни, містити центри для здійснення економічного виховання дітей дошкільного віку. Центри для здійснення економічного виховання дітей дошкільного віку пропонуємо планувати за такими напрямками: пізнавально-інтелектуального розвитку, сюжетно-рольових ігор, художньо-театральний, познавательно-практичний, конструктивний, фізкультурний. До структурних компонентів центру

пізнавально-інтелектуального розвитку повинно входити: посібники, дидактичні ігри, розвивальні ігри, настільно-друковані ігри. До структурних компонентів конструктивного центру можна віднести: моделі готових будівель, великий і середній будівельний матеріал, виготовлений з дерева, пластику тощо. Структурні компоненти центру пізнавально-практичної діяльності: кімнатні рослини й предмети догляду за ними, міні-город, необхідний реманент для роботи, домашні тварини й предмети для догляду, наочні посібники. Найбільшим центром є центр сюжетно-рольових ігор, його потрібно організувати із серій взаємозалежних міні-ігрових тем. Художньо-театральний центр передбачає наявність у групі матеріалів для художньої діяльності, добутоків художньої літератури, різних видів театру.

Створення предметно-розвивального середовища для формування економічних знань дітей старшого дошкільного віку багато в чому залежить від уміння педагогів творчо підходити до організації життя дітей в умовах закладу дошкільної освіти. Вирішення такого завдання багато в чому сприяє інтегрованому розгляданню проблеми економічного виховання дітей в різноманітних видах діяльності й поєднувати досвід та знання дітей, який вони отримали під час інших освітніх напрямків: суспільне довілля, математика, художньо-мовленнева діяльність, конструювання та ін.

Висновки. У результаті наукового дослідження з теми кваліфікаційної роботи «Формування економічних знань у дітей дошкільного віку» було реалізовано мету дослідження, а саме науково обґрунтовано особливості формування економічних знань у дітей старшого дошкільного віку, було вирішено такі завдання: розкрито теоретичні основи формування економічних знань у дітей дошкільного віку; підібрано інструментарій для виявлення рівня сформованості економічних знань у дітей старшого дошкільного віку; схарактеризовано специфіку формування економічних знань у дітей старшого дошкільного віку; розроблено рекомендації щодо створення предметно-розвивального середовища для формування економічних знань дітей.